Ötödik évfolyam. 41. szám. Székely-Udvarhely, 1899 október 8.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMÜVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANITÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Egész évre 8 kor. Félévre 4 kor. Negyed évre 2 kor. Papok-, tanitók-, gazdasági egyleti tagok- és közs. elöljáróknak egészévre 6 kor., a tanitó-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 5 kor. — Egy példány ára 16 fillér. Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos BETEGH PÁL.

Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □ cm.-ként 6 fillér, többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. — Bélyegdij külön 60 fillér. Nyilttér sora 1 kor. Hirdetés és nyilt-tér dija előre fizetendő. — Hirdetéseket e lap részére elfogad minden hirdetési iroda. —

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utcza), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők. — Kéziratok nem adatnak vissza.

Október hatodika.

Ha nem is pezseg forrón már, még mindig élénken bizsereg a magyar vére. Az idealizmusa nem halt ki, csak szunnyad s fel-felébred, valahányszor nagy eszmények emlékei visszhangzanak szivében.

Hős véreink közül tizenhárman áldoztak életükkel a hazának, október hatodik napján. Azok a veres betük, a melyekkel e a nap a haza történelmi naptárában feljegyeztettek, véres gyászünnepet jelentenek. Tizenhárom nemes élet irtózatos, hirtelen befejezése vonul el lelki szemünk előtt. A hazáé volt ez életek minden pillanata, a hazától rabolták el azokat, a haza gyászol érettök.

Hála az égnek a magyarok vére csak bizsereg, nem forr már. A nagy alkalom szerencsére hiányzik.

Nyugodtabb mederben folyik a közélet és hősök helyett munkaheroszok kezébe van letéve a haza sorsa.

Próza ez, hideg-rideg próza, de éltető ereje a nemzetnek. Amaz a valódi poezis, a mely drámai fordulatokban gazdag, de harczi izgatottság, halál minden jelenete. Igaz, hogy dicsőséggel támadtunk fel a halálból, igaz, hogy nemzeti önállóságunkat véres fegyverekkel is megtudjuk védeni, ámde ma nemzetünk erősbülését, egészséges fejlődését nem a harczban, hanem a serény munkában találjuk meg.

S a mikor sajgó szivvel emlékezünk ama tizenhárom nemzeti hős vértanu halálára, a mikor látjuk, hogy a magyar honfi életét nemes önfeláldozással, szivesen odaadja hazájának, felébred nemzeti büszkeségünk, hálát adva érette a Mindenhatónak, hogy magyaroknak születtünk.

De hálát adunk azért is, hogy bősz idők nem követelik jeleseink életét, a melyet hazánk felvirágoztatásának szentelhetnek. S valóban nem kisebb szolgálat: a hazáért élni és dolgozni, mint érte meghalni.

A magyarok bátorsága világszerte ösmeretes. Ennek köszönheti ez a számra nézve kicsiny faj nemzeti erejét, melyet a leghatalmasabb ellen sem volt képes megtörni. Ez a bátorság máig csorbittatlanul megmaradt a magyarban s ne kivánjuk, hogy tanuságot kelljen róla tennünk.

Sohse haljon ki belőlünk a régiek dicsőséges emléke, de munkálkodjunk a jelen és a jövő számára józan észszel, békésen, nyugodtan, kitartással és emberszeretettel. Ez lészen hazaszeretetünk leghivebb kifejezése.

Nyugodjanak békében az aradi vértanuk, emlékünkben pedig éljenek mindörökké! . . .

A gazdasági egyesületek biztositó szövetkezeteinek támogatása. A belügyminiszter 92352|98. sz. a. a következő körrendeletet bocsátotta ki valamennyi törvényhatósághoz: A gazdasági egyesületek országos szövetsége mult évben tartott nagygyülésében elhatározta, hogy egy biztositó szövetkezetet alakit s azon kéréssel fordult hozzám, hogy ezen biztositó szövetkezet érdekében meginditott országos mozgalmat támogatásban részesitsem Minthogy részemről teljesen helyeslem azt, hogy az elemi károk elleni biztositásban a szövetkezeti eszme érvényre juttassék és ily intézménynek kellő alaptervezés és vezetés mellett leendő létesitésétől rendkivül üdvös eredményeket várok, készséggel teszek eleget a szövetség kérelmének s midőn a törvényhatóság figyelmét a szövetség által kezdeményezett mozgalmakra fölhivom, abbeli várakozásomnak adok kifejezést, hogy a biztositó szövetkezet létesitését hathatós támogatásával előmozditani fogja s annak fejlesztéséhez saját hatáskörében meleg érdeklődéssel hozzá fog járulni. A miniszter helyett Széll Ignácz, s. k. államtitkár.

A tanitók nyugdijügye. Két év mulva a tanitói nyugdijalapra vonatkozó törvényt revidiálni fogják; ezt maga a törvény rendeli. A tanitók körében már megindult a mozgalom, hogy a törvény majdan az ő kivánságaikat lehetőleg kielegitse. Tagadhatlan, hogy már a mostani nyugdijtörvény is nagy haladást mutat az előbbihez képest; csak az volt a baj, hogy a törvény végrehajtói nagyon is ridegen ragaszkodtak a törvény betüihez és mindenütt a tanitók hátrányára magyarázták azt. Igy első sorban a jövedelmet nagyon önkényesen állapitották meg, hogy ez által is sokan rövidséget szenvedtek; ahol a tanitónak lakbért nem adtak, a helyett, hogy az iskalafentartókat erre kötelezték volna, a törzsfizetésből kihasitottak egy részt és ennyivel kevesebb nyugdijra tarthat majd igényt az illető; a kizárólag hitoktatással foglalkozó tanitókat pedig egyáltalában nem akarták a nyugdij-intézet kötelékébe felvenni. Ezek természetesen csak a sérelmek egy részét képezik, melyet annak idején egy kis jóakarattal orvosolni lehetett volna. Ezek orvoslását fogják a tanitók első sorban kérni. De azonkivül vannak oly kivánságok, melyeket már a mostani törvény megalkotásánál is hangoztattak, de melyeket akkor nem teljesithettek, mit azzal indokoltak, hogy a nyugdijalap azt nem birná el. Azóta a nyugdijalap tetemesen megszaporodot, már a 12 milliót is tulhaladta. A tanitóság jogosan hangoztatja, hogy a nyugdijalapnak elvégre nem czélja, hogy a jövő nemzedék boldogitására nagy tőkét gyüjtsön, hanem hogy első sorban azok jogos igényeit elegitse ki, kik fillléreikkel, melyeket sokszor keservesen önmaguktól vonnak meg, az alapot növelik. És ezért első sorban a szolgalati idő leszállitását fogják kérni. A tanitói pálya oly testet-lelket ölő feladatot ró a tanitókra, hogy azok jó része idő előtt kidül a munkából; méltányos lenne tehát a most megállapitott 40 évet harminczra, vagy legalább harminczötre leszállitani. Azonkivül az özvegyek számára kivánnak méltányosabb nyugdijat megállapitani továbbá az árvák nevelési pótlékát emelni. A tanitóság kivánságai méltányosak és bizonyára — most, hogy oly férfiu áll a közoktatásügyi minisztérium élén, ki a tanitóság iránt meleg rokonszenvvel viseltetik, mely rokonszenve tettekben is nyilvánult már, — teljesiteni fogják azokat.

Dr Damokos Andor, vármegyénk alispánja.

Az október 6-iki őszi rendes közgyülésnek legérdekesebb tárgyát az alispáni választás képezte. A törvényhatósági bizottság majdnem teljes számban volt jelen az alispáni és árvaszéki jelentések tudomásul vételénél s az uj alispán megválasztásánál, melyet egyhangulag, éljenzések közt vitt véghez. Az alispánválasztást megelőzőleg Daniel Gábor dr, képviselőházi alelnök, th. bizottsági tag hazafias, igen szép szavakkal ecsetelt inditványt tett, mely szerint a közgyülésnek 99 pontból álló tárgyai — tekintettel az aradi vértanuk halálának 50 éves fordulójára — halasztassanak másnapra és határozatilag mondassék ki, hogy Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága is az aradi vértanuk emlékét jegyzőkönyvileg megörökiteni óhajtja. Az inditványok egyhangulag határozattá nyilvánittattak elnök, Hollaky Arthur főispán által.

Ezután az egyhangulag megválasztott alispánt küldöttség hivta meg. Lelkes éljenzéssel fogadták a pompás diszmagyarban megjelent uj alispánt, ki a hivatalos esküt letevén, a következő programmszerü beszédet intézte a közgyüléshez:

Méltóságos Főispán Ur!

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Ma emeltem először szót ezen nemes vármegye szine előtt — s első szavam is az eskü volt, a legszentebb fogadás, mely férfit kötelezhet. Mélyen átérzem a pillanat fontosságát, melyben ezen törvényhatóság ügyeinek vitele a vármegye pecsétjének átadásával kezeimbe tétetett le; — de átérzem a felelősség sulyát is, mely kétszeresen terhel azért, mert ezen vármegyében nem hivatkozhatom a mult eredményeire, melyek a jövő sikereit biztosithatnák. S bár az esküvéssel megpecsételt ünnepélyes igéret talán mindennél erősebb is, — mégis jövendő müködésem tekintetében az eskünél is serkentőbb, az eskünél is jobban kötelez azon hála, melyet a ma előlegezett bizalomért ezen vármegyével szemben érzek.

Sorsunk változandósága az emberi élet küzdelmeiben folyton váltakozó esélyek nem engedték meg, hogy szolgálatomat pályám kezdetétől fogva közvetlenül ezen vármegyének szenteljem. El kellett válnom az „anyaszéktől“, — de bár müködésemre ez ideig más tért jelölt is ki a végzet, soha sem szüntem meg kegyelettel gondolni vissza azon földre, melyben a leszármazás szétszakithatlan kötelékei kapcsolnak, sohasem szünt meg bennem a hozzátartozandóság érzete, — sohasem szüntem meg székely lenni, mert nem fajulhat el a székely vér.

Ezekből meritem az erőt azon nagy feladatokra, melyeket alispáni állásomból kifolyó jogok és kötelességek reám rónak.

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCZÁJA.

Titkári jelentés*

az udvarhelyi tanári kör 1898—9-ik évi müködéséről.

(Folytatás és vége.)

Igy foglalkoztunk „A müvészeti oktatás a középiskolában“ cz. kérdéssel, melynek előadására Csehély Adolf, kartársunk vállalkozott. Előadónk e kérdés mélyreható fejtegetésével rámutatott a müvészeti oktatás feladatára s azokra a tényezőkre, melyeknek segitségével ifjuságunk müvészi érzékének a fejlesztése megvalósitható. Ugy tüntette fel a müvészetet, mint a mely igen alkalmas arra, hogy a nemes izlés biztositása mellett ifjuságunkban a vallásosság, erkölcsiség és hazafiasság érzelmeit meggyökereztesse s hogy korunk anyagias irányának ellensulyozásával rávezesse az ifju nemzedéket az idealismus utjára s képessé tegye arra, hogy altruistikus érzelmekkel és gondolatokkal eltelve eszményi czélokat szolgáljon. A javaslat s ennek alapján megindult élénk eszmecsere elég bizonyitékot szolgáltatnak arra nézve, hogy helyes irányban mozogtunk, mert a kérdés megvitatása s határozat-hozatalunk lényegében megfelelt a hivatalos és hivatásos körök intentioinak.

„A felsőbb leányiskolák reformját“ Weinberger Fanni, őnagysága ismertette, ki igazi lelkesedéssel fejtegette a nőnevelés nagyfontosságu kérdését, a melynek helyes megoldása nemcsak kulturpolitikailag, de a nemzeties irányu mivelődés szempontjából is elhatározó befolyással lesz a jövendő nemzedék szellemi fejlődésére. Előadónk az angol nőnevelési rendszer hive, s a felsőbb leányiskolák reformálásának alapjául e hármas czélt tüzi ki: 1. általános miveltség adást; 2. szakpályákra való előkészités; 3. felsőbb tudományok hallgatására való jogositás. Hogy e kérdés megvitatása körünkben nagyobb hullámokat nem idézett elő, annak okát részben abban látom, hogy e kérdéssel körünk már egyszer foglalkozott volt, de másfelől előadónk helyes irányu és szakszerü fejtegetése annyira megnyerte mindnyájunk tetszését, hogy javaslatait minden nagyobb vita nélkül egyértelmüleg fogadhattuk el.

„A polgári iskolák reformja“ kérdését titkár ismertette. Előadó a polgári iskolának, mint önczélu, de egyuttal előkészitő s gyakorlatias jellegü intézetnek a fenntartását és fejlesztését óhajtja. E szempontból a mellett foglal állást, hogy az ujjászervezendő polgári iskola 7 osztályu s kettős tagozattal ellátott intézet legyen, mely alsó-fokon minősités tekintetében egyezzék a középiskolák 4 osztályához kötött minősitéssel, felső fokon pedig a nyert végbizonyitvány jogositson egy évi önkéntességre s felsőbb szakiskolák látogatására. A pontokba foglalt határozati javaslatokat a Kör magáévá tette s annak nem egy eszméje Közoktatási Tanácsunk hivatalos véleményével is összhangzásban állott.

Munkálkodásunk programmjába föl volt véve a „szabad lyceum“-szerü felolvasások rendezése is. Ez intézmeny meghonositásával czélunk az volt, hogy az „university extension“ eszméjének itt e kis városban is hiveket szerezve, alkalmat adjunk a mivelt közönségnek arra, hogy a kellemes szórakozás mellett megismerkedhessék a népszerü előadások kapcsán a különböző tudományok ujabbkori vizsgálatának eredményével s nemes ösztönzésül szolgáljon ez a szellemi fejlődés és haladás tovább munkálására. Sajnos azonban, közönségünk fáradozásunkat nem méltányolta, törekvésünket rokonszenvvel nem kisérte; felolvasásainkat oly kevesen látogatták, hogy a meglehetős számban jelentkezettek közül csak ketten tarthatták meg előadásukat, igy Csehély Adolf: „Udvarhelymegye népies müiparáról“, Ravasz Árpád pedig „Vajda János költészetéről“ értekezett. Mindkettőnek tanulságos felolvasását s buzgó fáradozását az egybegyült közönség lelkes éljenzéssel jutalmazta.

Tanár-egyesületünk ügyrendjét Bod Károly, kartársunk ismertette, kinek megokolt ajánlatára az ügyrendi javaslatot kevés módositással elfogadtuk.

Tanár-egyesületünk központi tisztviselőinek a megválasztásában is szavazatunkkal részt vettünk. A beküldött szavazatok alapján a közgyülés nagy lelkesedéssel s ritka egyértelmüséggel ugyan azt a férfiut ültette az elnöki székbe, ki már hosszabb idő óta — a legnagyobb buzgósággal — intézi egyesületünk szellemi és anyagi ügyeit s kinek leginkább köszönhető Tanár-egyesületünk felvirágzása. E férfiu Beöthy Zsolt, a kitünő tudós és iró, kit királyunk ő felsége az irók és müvészek számára alapitott legmagasabb kitüntetésben részesiteni kegyeskedett. A magyar társaság büszke lehet vezérére, ki széleskörü miveltségével nemcsak az egyetemi szószéken s müveivel szolgálja a magyar tudományosságot, hanem Egyesületünk körében fölmerült tanügyi kérdések megvitatásából is kiveszi a részt s eszméivel, elveivel mindnyájunknak irányitja. A mester körül még 8 tisztviselő csoportosult, kiknek müködése iránt a legnagyobb elismeréssel lehetünk. Körünknek a központi választmányban való képviselésével dr Solymossy Lajos és Bod Károly kartársakat biztuk meg, kik anyagi áldozatok árán is szivesen vállalkoztak arra, hogy e választmányi

* Felolvastatott az 1899. szept. 16-án tartott közgyülésen.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Vármegyei közigazgatásunk mai szervezete önkormányzati elvek érvényesülésére tág tért nyit: a vármegye által választott tisztviselők intézik a vármegye ügyeit s azoknak mikénti intézkedéséhez a vármegye nem csupán a tisztviselők személyébe vetett bizalomra van egyedül utalva, hanem helyet követelhet magának a hivatalos bureaukban is; befolyást gyakorolhat az egyes ügyek elintézésének mikéntjére s jó gazdaként ellenőrizheti és számonkérheti időkőközönként is tisztviselőire bizott vagyonát, — a vármegye anyagi és erkölcsi érdekeivel való sáfárkodást.

Nem kétlem, hogy ezen vármegye ezen jogát kötelességszerüen felhasználta. Engedjék meg azonban nekem ennek daczára azon kérést, hogy a közügyek iránti érdeklődésnek a lehetőségig való fokozásával és ott a hol erre tér nyilik, müködésük hatékonyságával jövőre is lehetővé méltóztassanak tenni azt, hogy józan bölcsességük, a helyi viszonyok ismeretén alapuló tapasztalataik, irányitó befolyást gyakoroljanak. Részemről mindig mély hálával és köszönettel fogom fogadni azt, ha az igazság érvényesülésének biztositására a mód nekem ezáltal is megadatik.

Feladataink, a vármegyei közigazgatás szervezetének tagozataihoz képest, a községi, járási és vármegyei központi közigazgatás kivánalmai szerint csoportosithatók.

Ezek közül talán a legnagyobb fontossággal bir, létérdekeinket a legmélyebb gyökerében érinti a községi közigazgatás. Tagadhatatlan tény, hogy vagyoni, családi, kulturalis, egészségügyi, gazdasági, ipari és még számos törvényeink legnagyobb részének közvetlen végrehajtása a községi közegek kezeibe van letéve. A községi jegyző az, kinek müködése a legáldásosabb, de a legrombolóbb is lehet. Az ő müködése az, mely visszatükröződık a község helyzetén. Minden község Magyarország testének egy darab része, — a községi jegyző az, kitől azon testrész funkczionálása és életképessége nagy részben függ. Epen ezért kiváló sulyt kell fektetni azok müködésének irányitására s a mint teljes támogatásomra számithat mindenik, ki helyét becsülettel, szorgalommal pontossággal megállja, — nem fogok habozni a törvény teljes szigorát alkalmazni azon esetben, ha visszaéléseket tapasztalnék. De kiváló sulyt kell, hogy fektessek a községi költségvetések és számadásoknak, mint a községek vagyoni fokmérőjének ellenőrzésére is. És ez megint egy pont, melynél a tks. törvényhatósági bizottság tagjainak szives közremüködését kérnem kell. A községi számadások elkészitésénél a képviselőtestületben való elnöklésre a bizottság tagjainak a törvény jogot ad. Tekintsük e jogot lelkiismeretbeli kötelességnek, s hiszem hogy a kötelesség-teljesités üdvös hatása elmaradni nem fog, s ha egy csapással nem is, de lassan-lassan érezhetővé fog válni a helyzetnek egész vonalon való szükségszerü javulása.

Jelenlegi szervezetünk mellett a járási hatóságok azok, melyeknek elsőrendü fontossággal biró kötelessége az ellenőrzés, s főként a főszolgabiróra nézve, a helyszinén a községekben való személyes megjelenés. Igaz ugyan, hogy e tekintetben a bureoukratizmusnak folytonos növekedése, s másfelől a szolgabirósági személyzet létszámának csekély volta és kiterjedt területi jogköre a helyzetet felette megnehezitik, — remélhető azonban, hogy ugy az irásbeli felesleges teendők apasztásával, s a tiszti létszám személyzeti viszonyainak sikeres rendezésével ez a nehézség elháritható lesz. Szükséges ez azért, mert szerény véleményem szerint, csak az a főszolgabiró képes felismerni községeinek minden gondolatját, csak az a főszolgabiró azonosithatja magát teljesen járása érdekeivel, csak az a főszolgabiró forrhat össze népeivel, a ki folytonosan közöttük, ugyszólva bennük él.

A vármegyei központi igazgatás azon foka, melyben a vezető szálak egy csomóba összefutnak s a hol a kormányzati teendők a maguk teljességében lépnek előtérbe. Innen kell kiindulni azon világitó sugárnak, mely a közigazgatás legelrejtettebb szövevényibe is behatolva, éltető meleget áraszt, de egyuttal utmutatást is ad. Ennek elérhetésére a magam részéről kötelességemnek fogom tartani, minden alkalmat falhasználni arra, hogy ezen vármegye speczialis érdekeit közvetlen tapasztalatok utján ismerjem meg, s ezáltal ugy az irányitó intézkedések helyességét, mint az egyes ügyeknek pártatlan igazságossággal leendő elintézését biztositsam. Ezen czélom elérése szempontjából kérnem kell a vármegye közönségét, hogy a mennyiben bárkinek a hatósági jogkörömhez tartozó ügyekbe akár panasza merülne fel, akár intézkedésre volna szüksége, méltóztassék teljes bizalommal fordulni hozzám. Részemről igérem, hogy a hozzám utalt ügyekben mindenha személyválogatás, rangra, vallásra, vagy politikai pártállásra való tekintet nélkül, kizárólag törvényeink és szabályrendeleteinknek megfelelően fogok eljárni.

Miután pedig mindannyian emberek vagyunk, s igy tévedéseknek is ki lehetünk téve, méltóztassanak azon kérést is megengedni, hogy a mennyiben akár a magam, akár a tisztviselő társaim részéről hiba követtetnék el, szives figyelmeztetéseikkel és felvilágositásaikkal módot adni méltóztassanak arra, hogy azok mielőbb helyrehozassanak, mert valamennyiünknek, kik itt vagyunk, csupán csak egy czélunk lehet: szolgálni ezen nemes vármegye érdekeit lankadatlan, kitartó munkássággal, oldal utakat nem ismerő feltétlen becsületességgel, pártatlan buzgósággal és igazságszeretettel, hogy Magyarországnak ezen vihatatlan védbástyája, a székelység nagy nemzeti multjához mindég méltó maradhasson.

Helyeslések- és éljenzésekkel fogadott beszéd után főispán az elhalasztott közgyülés kezdetét 7-én reggel 8 órára inditványozta, melyet a közgyülés elfogadván, főispán igen meleg hangon köszönte meg a törvényhatósági bizottság tagjainak nyugodt, komoly és e vármegye békés munkásságára nézve megbecsülhetlen magatartását. Ezután a főispán éltetésével a közgyülés szétoszlott.

Másnap (szombaton) majdnem üresek voltak a padsorok a közgyülés megnyitásakor. A legnagyobb részben vidéki és gazdálkodó bizottsági tagok elutaztak s másik fele az épen megnyilt kiállitásra vonult. Legtöbb felszólalás a költségvetés tárgyalásánál volt. A kezelő- és szolgaszemélyzet fizetésének már elodázhatlan rendezése és a hivatalos lapnak felvetett kérdését tárgyalták hosszasabban. Végül Damokos dr alispán inditványára a végleges döntés elmaradt és alispán megbizatott, hogy e tárgyban majd annak idején javaslatot terjesszen elő. Ennek során szóba került, hogy a vármegye házi szükségletét képező, jelentékeny összeget tevő nyomtatványok és irodai szükségletek már a jövő évre árlejtés utján biztosittassanak, mivel azok előre láthatólag 30—40 százalékkal olcsóbban volnának beszerezhetők. Igen furcsán hangzott erre nézve az alispánt helyettesitett főjegyző felvilágositása, midőn vármegyénk helyzetét a legsiralmasabb állapotban levőnek tüntette fel, hogy a felvetett ügy pártoltja részére simán érjen véget. Erre Válentsik Ferencz dr, tiszti főügyész teljesen a jogos igazság álláspontjára helyezkedvén, valódi nemes ámbiczióval kezdte fejtegetni a kérdést, s midőn a „Székely-Udvarhely“ 29. számának „Közigazgatásunk“ czimü vezérczikkéből kiindult tisztviselői sérelmet ákarta ecsetelni, a főispáni csengettyü megszólalt és a tiszti főügyész hangja elnémult . . . Erre még visszatérünk.

A választások során Dobay Zoltán, mint egyedüli pályázó vármegyei pénztári tisztnek nyilvánittatott ki. A kilépett öt közig. bizottsági tag helyébe pedig titkos szavazattal Bedő Ferencz, Gyarmathy Ferencz, Jung-Cseke Lajos, Kemény Béla báró és Ugron János lettek megválasztva.

A közgyülés többi része, majdnem mind az állandó választmány javaslatai szerint fogadtattak el és lettek határozatok. A sok tárgyu közgyülés már délelőtt véget ért a főispán éltetésével.

üléseket a magyar tanárság s a hazai tanügy legszentebb érdekeinek szószólói lesznek. Ez irányban kifejtendő tevékenységük elé bizalommal tekinthetünk.

Körünk ülésein indítványokkal is foglalkoztunk, a melyek között legfontosabb volt: a tanári-otthon megteremtésének és a fővárosi mütárlatoknak ifjuságunk részéről való megtekintésének eszméje. Ezekre vonatkozó határozatainkat elfogadás és megvalósitás végett Egyesületünk igazgatóságával közöltük s hisszük, hogy buzgólkodásunk e tekintetben nem fog eredmény nélkül maradni.

Még csak azt emlitem föl, hogy Körünknek a mult év folyamán 42 rendes tagja volt. Uj tagokul beléptek: Demjanovics Andor, főreáliskolai és Janó Béla, kollegiumi tanárok; eltávoztak: Tompa Árpád, ki 1 és fél éven keresztül viselte a titkári tisztet, ifj. Molnár Károly és Vassylkievitz Viktor, kartársak, kik itteni müködésükkel kedvessé tették emléküket.

* * *

Ime, Tisztelt Közgyülés, Körünk mult évi müködésünk ez a vázlatos képe. Nem mondom, hogy nagy munkát végeztünk s hogy czéljainkat minden tekintetben elértük, de azt állitom, hogy adott viszonyaink szerint igyekeztünk kivenni részünket abból a munkából, a melylyel hazánk kulturáját előbb vihetjük. Mindnyájunk megnyugtatására szolgálhat az, hogy a nagy nemzeti feladatok megoldásához munkásságunkkal mi is hozzájárultunk. A közös nagy czélok iránti lelkesedés hassa át továbbra is müködésünket. Hadd szolgálhassuk buzgóságunkkal, eszményi törekvéseinkkel továbbra is a nemzeti mivelődés szent ügyét!

Tisztelettel kérem jelentésem tudomásvételét.

Fejes Áron.

A pinczeszövetkezetekről.

Igen fontos és nagyhorderejü czélt óhajt megvalósitani a földmivelésügyi m. kir. miniszter a szőlősgazdák érdekében, midőn a fenti czim alatt könnyen érthető, népies stilusban irt füzetben utmutatást ad a szőlősgazdáknak arra nézve, hogy miképen lehet bortermésüket pinczeszövetkezet utján jobb áron értékesiteni és mi módon lehet az ilyen szövetkezeteket megalakitani.

Az igen érdekes és hasznos füzet Zigány Zoltán felső kereskedelmi iskolai tanár, az országos Slöjd-egyesület titkárának és Baross Károlynak a „Borászati Lapok“ szerkesztőjének a földmivelésügyi m. kir. miniszter által dijazott pályamunkáiból van összeállitva.

Vármegyénk föispánja alig nehány hete, hogy elfoglalta állását, s már kiterjedt figyelme arra is, hogy vármegyénkben Bözöd, Bözöd-Ujfalu, Rava, Csőb, Véczke, Székely-Szállás, Kis- és Nagy-Solymos, Szent-Erzsébet, Székely-Keresztur stb. többé-kevésbé bortermő helyek, hol — nézetünk szerint is — a pinczeszövetkezetek igen czélszerüen megalakithatók. Ez igen jó jel s azt igazolja, hogy ő méltósága az „apró emberek“ ügyeivel első sorban ohajt foglalkozni. A nevezett füzetet főispánunktól kaptuk, — saját kezü kisérő irásával ellátva — hogy szőlősgazdáinkkal megismertessük. Másfelől azt is bizonyitja, hogy általában a szövetkezeteknek lelkes támogatója lesz — szegény népünk életmódjának könnyebbitésére.

Ezen hittel tehát készséges örömmel ismertetjük a pinczeszövetkezetekről szóló füzetet, s reméljük, hogy a közel jövőben már a megalakult szövetkezetekről adhatunk hirt ő méltóságának. Mert papjaink, tanitóink — hisszük — sietni fognak, a nép jól felfogott érdekében sürgősen kezdeményezni e szövetkezetek megalakitását is.

A miniszteri pályadijat nyert füzet elmondja, hogy széltében-hosszában ugy szokás a mi szép hazánkat emlegetni, mint a tejjel-mézzel folyó Kánaán gazdag, boldog földjét. S ha végig megyünk az ország változatos vidékein, be kell ismernünk, hogy sok igazság van ebben. És mégis népünk — kivált a gazdaember — nem él olyan jólétben, a minőben tényleg élnie lehetne, mert nem aknázza ki azokat a kincseket, a melyek földjeinkben rejlenek s nem veszi igénybe azokat az előnyöket, a melyek terményeink feldolgozásánál és értékesitésénél kinálkoznak.

Ebben a kis füzetben bortermelésünk bajait őszintén föltárva, érthető szavakkal elmondják az irók, hogyan lehet e sok megpróbáltatáson keresztül ment foglalkozást virágzásra emelni. Az irók mindvégig szem előtt tartják a kistermelőknek szükségleteit s meglátszik, hogy komoly megfontolással, sok jó akarattal irták meg müvüket, melyben a jó tanácsra, vezetésre és segitségre utalt kisebb szőlősgazdák, az egyszerü, tapasztalatlan, szegény emberek biztos utmutatót nyernek.

Általában a mi borászatunknak lényeges hibái vannak: 1. a drága nyersanyagot nagyon hiányosan, rosszul használjuk ki; 2. a gondatlan és hibás kezelés folytán sokkal silányabb minőségü bort tudunk előállitani, mint a milyent okszerü müveletekkel előállithatnánk; 3. borainknak nincs állandó, egyforma minősége és jellege.

A legnagyobb baj, a melyből minden kár ered, hogy a szőlősgazda maga szüreteli le a szőlőjét s nélkülözi a költséges présházakat, erjesztő kamarákat, a szüreteléshez és a borkezeléshez szükséges drága gépeket és eszközöket, melyekre pedig az elősorolt bajok orvoslása végett feltétlenül szükség van. A mi viszonyaink között — az ilyesmikre pénze nincs egyes embernek. Tanult, szakértő borkezelőket nem tarthatunk. Epen ezért a bajoknak megszüntetése, lehető orvoslása végett feltétlenül alakitsuk meg magunk között vidékenként a pinczeszövetkezeteket. Mert valamint az egyszeri öreg, tapasztalt gazda az összetartozandóság üdvös voltát bebizonyitotta hat fiának hat pálczikával — melyeket egy csomóba kötve, fiai a legnagyobb erőfeszitéssel sem tudtak ketté törni; mig az öreg szétbontotta a pálczikákat és elhaló erejével is egyenként könnyedén eltördelte a pálczikákat: ezzel illusztrálta s fényes bizonyitékát adta a szövetkezetek előnyös voltának, mondván: „Lássátok, milyen gyengék lesztek, ha széthuztok egymástól és milyen erősek, ha összetartva, egyet akartok!“ Vigyázzunk és okuljunk az öreg megdönthetlen példáján! . . .

A pinczeszövetkezetekről szóló igen becses és életbevágó kérdéseket tárgyaló füzet s az abba foglalt szövetkezeti alapszabály-minta a törvényhatóságnál és gazdasági egyesületnél, a gazdasági bizottságnál, közgazdasági előadónál és az állandó gazdasági tudósitóknál ingyen kapható s az emlitett szakközegek minden ide vonatkozó kérdésben bárkinek készséggel adnak felvilágositást.

Társadalmi bajok.

A népek értelmi, szellemi fejlődését az iskoláknak és templomoknak, vagyis az iskolai és templomi tanitásnak köszönhetjük. — Iskola és templom egymásnak kiegészitő részei. — A hol megszünik az iskolai nevelés — ott kezdődik a templomi tanitás. — Az az értelmet fejleszti — ez a jellemet képezi. — Az iskola az életre szükséges ismeretekkel lát el, utba indit, kibocsát a küzdők közé, — innen kezdve aztán a templom vezeti — mintegy kézenfogva — az élet sokat közdő vándorát. — Ez lelkesiti a küzdőt, bátoritja a gyengét; éleszti a csüggedő hitet, a kihaló reményt, a lankadó szeretetet; szeretni tanitja a hazát, ezt a közös édes anyát, tisztelni a törvényt, hogy legyen jog, igazság és méltányosság; engedelmességre int az elöljárókkal szemben; hirdeti — nem a szabadosságot, hanem — a szabadságot, melyet az igazságnak lelke teremt; terjeszti a testvériséget, mely egymásnak megbecsülésében, egymás jogainak tiszteletben tartásában áll; leleplezi a bünt, melyet földi igazságszolgáltatás nem büntethet s aztán feddődik, dorgálódik az ige fegyverével, — jóra int minden szelidséggel és türelemmel; törvényt ül, igazságot szolgáltat, jutalmat oszt, büntetéssel sujt, mely szigorubb minden földi büntetésnél. — Szóval: a templom a haza, a közmüvelődés szolgálatában áll s mint ilyen — legelsőrendü szerepet tölt be.

Templom nélkül nincs vallás, vallás nélkül nincs erkölcs, e nélkül pedig a hires „Róma ledől s rabigába görnyed“. — Zárjátok bé csak a templomokat, üzzétek szét az Isten igéjének hirdetőit, hogy némuljanak el az ige szeliden dorgáló szavai s meglátjátok, hogy a szeretet helyét gyülölet foglalja el, az erkölcsök elvadulnak s a nép, mely áhitattal imádkozott, jogot, törvényt tisztelt addig, felgyujtja a hazát, megégeti a törvényt, lábbal tiporja a jogot, megszentségteleniti az erényt, elüzi elöljáróit s a béke szelid angyalaiból gyülölet ördögei lesznek s a világ minden vagyona sem lesz elég arra, hogy megfelelő javitó intézetet, dolgozó házat, börtönt állitsanak.

A szoczializmus, nihilizmus, anarchizmus s ezek többi válfajai a vallástalanság szüleményei, vagy legalább is kevésbbé vallásos emberek között tenyészik s vaj ki tudná megmondani, hogy a netalán lerombolt templomok helyein mennyi vért ontanának az emberi társadalom ferde kinövései?

A templomok nemcsak a felekezetekéi, hanem a közéi is, — egyenlő missiót teljesitenek nemcsak az egyházi, hanem a polgári társadalom javára is! — Igen, mert a hol a törvénykönyvek ereje megszünik, ott hatnak az Istenségnek szivbe irott törvényei s a hol nem tud javitani a börtön, — térit ott a szószék, megdöbbent, megindit a templom!

Kemény, de igaz beszédek!

S mégis mi a sorsa ennek? Lenézés, megvetés, közönyösség! Itt kezdődnek aztán a társadalmi bajok! A vasárnapi munkaszünetet törvény mondotta ki, de nem respectáljuk ezt a törvényt. — Utak felmérése, kavicshalmok kijelölése, szerződések megkötése, gyülések tartása s más kebli ügyek elintézése, csaknem mindig vasárnapra, sőt épen a templomozás idejére esik, pedig az üdvösség utját nem kőből épitik s erre is kellene gondolni! — Isten és ember közötti szerződést nem az irodákban, hanem a templomokban kötik. A községek fejei hivatalos ügyek miatt ne vonják el a népet a templomból, hanem zárják be az irodát s mutassanak magok jó példát, mert higyjék el, hogy egy vallásos emberrel peres ügyekben is könnyebben boldogulnak.

A müvelt elem a békességkeresésben járjon elől a nép előtt s ne a bujtogatásban, izgatásban találja örömét — különösen a ki épen pap, — hanem a békitésben, a kölcsönös szeretet magvának hintegetésében, mert a gyülölség tüzét szitani igen könnyü, csakhogy ezzel nem egyszer magunkra gyujtjuk a házat, — mig ellenben a felebaráti szeretet törvényének gyakorlása senkit sem szégyenitett meg s a szeretet legtöbb esetben viszont szeretetet szül. — Ki nem óhajtaná ezt?

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

A pap a templomban egyenlőséget prédikál, de ezt meghazudtolja az élettapasztalat. A kinek bármily csekélylyel több fizetése van, az lenézi a gyengébben javadalmazottat s gunyolódva tekint a feléje nyujtott kézre, mely — nem alamizsnát kér, csak — egy barátságos kézszoritást vár, mert hiszen egyenlők vagyunk! — A nyilt őszinteséget csak hirből ismerjük, e helyett azonban járja a bünös szóhordás; a népet pletykapostásokká avatjuk s nem gondoljuk meg, hogy a mikor a népet egy intelligens ember ellen izgatjuk, felizgattuk az egész intelligentia ellen. Oh a nép hajlandó a gyülöletre!

Ha valamely üdvös eszmét felszinre hoztunk — az irigység ellensége lesz, bántja az a gondolat, hogy más inditotta meg s készek meggyilkolni az eszmét is, hogy ne legyen része a dicsőségből az irigyelt ellennek. Irigy barátom! Mit használtál magadnak akkor, a mikor a közügynek ártottál? Semmit!

Gyengébb jelleme, kevesebb élettapasztalata van valakinek, mint nekünk s ezért vakon rohan a veszedelembe. — Meggátoljuk, jóakarattal figyelmeztetjük a veszendőt? Oh nem! Siettetjük a megnyilt örvény felé, hiszen oly jól esik mások bukásán nevetni!

A hazát a jó törvények és a törvények iránti engedelmasség tartja fenn. — Tisztelni tanitjuk a népet? Nem! Együtt szidjuk a törvényeket és azok alkotóit. — Szitjuk a zugolódást, növeljük az elégedetlenséget.

Honnan származnak ezek és az ezekhez hasonló társadalmi bajok? Az életből! Utasitsuk, vezessük a népet a templomba, hol a szeretet igéi hangzanak, a békesség evangéliumát prédikálják, jog, igazság, törvény tiszteletre intenek. — Legyen zárva vasárnap iroda, korcsma, mulatóhely, szünjék meg a mindennapi foglalkozástól mindenki s bizonyára megszünnek, vagy legalább is kevesbednek a társadalmi bajok!

s. r.

TANÜGY.

Az udvarhelymegyei tanitó-egylet Udvarhely járási fiókköre — november 10-ike helyett — folyó hó 26-án Agyagfalván, a már megállapitott tárgysorozat szerint, d. e. 8 órakor gyülést tart, melyre a tagok és tanügybarátok ezennel tisztelettel meghivatnak. Gyülés előtt és után a dalkör éneket tanul. Miklósfalván, 1899. október 2-án. Sándor Lajos, köri elnök.

Tanitók figyelmébe. Dr. Szabó Mihály Alsó-Fehérvármegye kir. tanfelügyelőjének: „Tanitók (tanitónők) jogai és kötelességei" (ára 2 frt 60 kr), „Népoktatásügyi községi közoktatás kézikönyve" (ára 2 frt 60 kr), „Népoktatásügyi teendők határidő-jegyzéke" (ára 1 frt) cz. nélkülözhetlen müvei a „Székely-Udvarhely" kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvkereskedése Kossuth-utcza) kaphatók.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Királyunk névnapján** (e hó 4-én) az összes templomokban ünnepi isteni tiszteletek voltak. A hivatalos istentiszteleten Hollaky főispán vezetésével az összes tisztviselői testületek és iskolák résztvettek.

— **A róm. kath. főgymnasium** ifjusága, mintegy 90 tanuló, tegnap (szombaton) reggel 6 órakor 17 szekérrel hat tanár kiséretében indult el Szováta — Parajd — Korond nevezetességeinek tanulmányozására.

— **Az aradi vértanuk** emléknapján a helybeli templomokban ünnepi gyászistentiszteletek voltak.

— **Ferencz napján** a helyi dalegylet Bedő Ferencz alelnökét igen szép szerenáddal lepte meg névnapja alkalmából.

— **Halálozás**. Borbély Gergely szombatfalvi tekintélyes gazda e hó 7-én életének 55-ik évében, hosszas szenvedés után elhalt. Temetése hétfőn délelőtt 9 órakor lesz.

— **Szinészet.** Romvári Várady Lajos szinigazgató, ki ez év tavaszán néhány előadás során igen előnyösen bemutatkozott városunk müpártoló közönsége előtt, mintegy 33 tagból álló szintársulatával városunkba érkezett és tegnap este a polgári önképző nagytermében müködését megkezdette. A bemutatkozásra — igen helyesen — többféle müfajt választott, hogy igy az előadó személyzetet már az első napon alkalma legyen közönségünknek megismerhetni. Jókai „Prolog"-ját Lőrinczy Erzsike szavalta. Ezután Rudnyánszky Petőfi Sándor cz. 1 felv. szinmüve, Lili operette 2-ik felvonása és a Csikós népszinmü egy jelenete került előadásra. Jelenleg nem lehet feladatunk részletekbe bocsátkozni. Annyit azonban ezen előadásból is jósolhatunk, hogy közönségünk igényeit hivatva lesz e társulat kielégiteni. S ha még ehez csatoljuk azt, hogy müsoron a legujabb darabok vannak, ismételten csak ajánlhatjuk e derék társulatot közönségünk ismert pártfogásába. A jövő heti müsor következőleg van összeállitva: Október 8-án (ma, vasárnap) II-ik bemutató előadásul: „Ördög mátkája" népszinmü. 9-én (hétfőn) bérlet kezdetéül: „Mozgó fényképek". Bohózat. 10-én (kedden) „Becstelenek". Dráma. 11-én (szerdán) „Egy nap a paradicsomban". Énekes bohózat. 12-én (csütörtökön) „Családi örömök". Vigjáték. 13-án (pénteken) zónaelőadás fél helyárakkal. 14-én (szombaton) „Gésák". operette. 15-én (vasárnap) „Czigány szerelem". Népszinmü.

— **Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye, püspöki egyházközség és kollegium** együttesen néhai Szász Domokos püspök emlékére Székely-Udvarhelyt, 1899. október 8-án ma, vasárnap d. e. 10 órakor, a templomban isteni tiszteletet tart, melyre a t. közönség tisztelettel meghivatik. Az emlékünnep sorrendje: 1. „Invokacio." 2. „Ének." XC. Zsolt. 1-ső vers. 3. „Gyászdal." Erkeltől; énekli a városi dalkör. 4. „Ima." Mondja Bedő Ferencz főjegyző. 5. „Részlet Rinaldó"-ból. Énekli orgonakiséret mellett a koll. ifjusági dalkör. 6. „Emlékbeszéd." Tartja Fejes Áron tanár. 7. „Air" Goldmark-tól. Fuvola-solo orgona kiserettel. 8. „Záró-ima." Mondja Menyhárt András, esperes. 9. „Ének." XC. zsoltár 2-ik vers.

— **A helybeli Dalegylet** ma este 9 órakor kezdődőleg — mint már előző számunkban is jeleztük — pártoló tagjai tiszteletére teritett asztalok mellett a Budapest-szálló éttermében ingyenes dalestélyt rendez.

— **Tanitók mulatsága.** Etéden folyó 1899. évi október hó 11-én (szerdán) a helybeli és vidéki tanitótestület a községi iskola nag. termében, a „Tanitók Háza" javára, az Udvarhelymegyei Ált. Tanitó-Testület székelykereszturi fiók-körének Etéden tartandó őszi közgyülésével kapcsolatban zártkörü kosaras tánczmulatságot rendez, melyre a t. közönséget tisztelettel meghivja a rendezőség: Csia Kálmán rendező-bizottsági elnök, Rozsondai István rendező-bizottsági jegyző, Gagyi Lajos rendező-bizottsági alelnök, Demeter Mihály pénztárnok, Dombi Géza, Elekes György, Fancsali Áron, Fazakas Dénes, Novák István, Simó Lőrincz, Szabó Márton, Szalontai Béla, Tóth Vilmos, Török Ferencz, Viola Miklós, Vétzi Dénes rendező bizottsági tagok. Belépti-dij: személyjegy 1 korona, Családjegy 3 korona. Kezdete este 7 órakor. Elszállásolásról és vendéglőről gondoskodva lesz. Felülfizetéseket a „Székely-Udvarhely" nyugtáz.

— **A közegészségügy érdekében** közigazgatási szigoru rendelet van, hogy a homoródi és Szejke borvizeskorsók névre szóló megjegyzésekkel hordassanak szét naponkint. A rendelet azonban — fájdalom — többékevésbbé irott malaszt, ha a kellő ellenőrzés elmarad; a mint mostanában el is maradt. Ritkán és csak elvétve történik meg az, hogy a megrendelőnek saját megjegyzett korsóját kézbesitsék. De ezért a széthordó szolgákat ne merje senki megszólitani, mert a gorombaságokhól ugyan csak kijut számára. A kutkezelőségeknek ezt tudomására hozzuk s a városi közegészségügyi hatóságokat a korsók rendetlen szétosztására, kicserélgetésére figyelmeztetjük addig is, mig valamely járványos betegséget a városon elterjesztenének. Ezen kivül nem ártana a korsók napontai kiöblitésére és arra is felügyelni, hogy a mennyire letség s — pedig lehetséges — a korsókba öntött viz tiszta és friss legyen. (Borvizfogyasztó.)

— **Október 6-ika Sz.-Keresztúron**. A nagy és országos gyászhoz méltóan ünnepelte meg városunk is a 13 és a többi vértanuk megdicsőülésének 50 éves évfordulóját. Az ünnepélyt rendező bizottság napokkal ezelőtt lelkes és lelkesitő szöveggel ellátott plakátokon hivta fel a város polgárai és polgárnői figyelmét e nap jelentőségére s közölte a megtartandó ünnepség programmját. Ma reggel már a korai órákban gyászlobogók s a gyász jelével ellátott nemzeti szinü lobogók nagy sokasága adta tudtára a közönségnek, hogy a nagy gyász évfordulójára viradtunk fel. D. e. 9 órakor a róm. kath. templomba özönlött a nagyközönség a hivatalos testületek és az iskolák tanulói a gyászmisére, melyet a szokottnál ünnepélyesebbé tett a képzőintézeti ifjuság dalkarának megható gyászdala s a Végler Gyula zenetanár gyönyörü orgona-játéka. Mise után a koporsónál egy pár megható szóval emlékezett meg Oláh Antal plebános az aradi eseményekről s a vértanuk hazafias és vallásos érzelmeinek jellemzése czéljából felolvasta Leiningen Károly gróf, egyik vértanu megható levelét, melyet a kivégzés előtti napon intézett szeretett nejéhez. A megható levél olvasása alatt sokan könynyeztek és zokogtak. A róm. kath. templomból a közönség a polgári zenekar gyászindulója mellett, szép sorban vonult le az ev. ref. templomba, a tulajdonképeni ünnepély helyére, mit e czélra az ev. ref. püspök engedett át a rendező bizottságnak. Itt a képezdei tanulók a Hymnust énekelték el Végler Gyula zenetanár orgona-kiserete mellett s azután Karácson István ev. ref. lelkész a szószéken imádkozott. Imája ugy tartalmával, mint alakjával a legnagyobb mértékben kötötte le a figyelmet s emelte fel a lelkeket a Mindenség Urához, ki e gyásznapot boritotta a magyar nemzetre azért, hogy utána a legszebb és legfényesebb nap, a szabadság napja derüljön a magyarra. Karácson István mindig szépen imádkozik, de a ma elmondott imája, mit a legnagyobb gonddal, versben szerkesztett meg, koronája eddig elmondott imáinak. A „Szentelt Hantok" czimü dalt énekelte el az ima után a kép. ifjuság dalkara Végler Gyula zenetanár vezetése mellett s azután Dr. Szenkovics Aurél lépett a szószék elé felállitott emelvényre s emlékbeszédet mondott. Beszéde szép, emelkedett szellemü, költői hasonlatokban gazdag, tárgyilagos s éppen ezért hatásos volt. Megemlékezett a vértanuk nemes, szent küzdelmeiről, a csaták zajáról, a hősök haláláról s az azután beállott csendről. Méltatta a 13 hős halálának jelentőségét, hatását nemzetünk jövőjére s e nap fontosságát hazánk történetében. Befejezésül kérte a magyarok Istenét, hogy legyen őre, oltalmazója a nemzetnek, mely megbünhüdte már a multat s jövendőt. Dr. Szenkovics Aurél e beszéddel ugy mutatta be magát, mint elfogulatlan, tárgyilagos, emelkedett gondolkodásu, megnyerő, rokonszenves szónok. A „Hazádnak rendületlenül" kezdetü hazafias ének előadása a képezdei ifjuság dalkara által, zárta be a minden tekintetben kiválóan sikerült gyászünnepélyt. Sz.-Keresztur. 1899. október hó 6-án. Figyelő.

— **László Gyula kitüntetése.** Az a sok fáradságos munka, mely László Gyulát a székelység önzetlen jóakarójává és fáradhatlan munkasává avatta, megjutalmazást nyert abban, hogy az ipartestületek Kolozsváron tartandó országos kongresszusán László Gyula mint a munkaközvetités egyik előadója fog szerepelni. Illetékesebb emberre alig bizhattak volna e kérdést. Ő közvetlenül ismeri a bajok forrását s szervező képessége megadja neki a helyes módokat is, melyekkel a fölötte fontos kérdés a székelység javára is megvitatik és legalább részben megoldatik.

— **A helybeli m. kir. áll. főreáliskola** „Eötvös József önképzőköre okt. 6-án gyászünnepélyt tartott a következő müsorral: Hymnus. Énekelte az ifj. énekkar. Ima. Váraditól. Szavalta Radnai Oszkár VIII. o. t. Október 6. Ábrányitól. Szavalta Loschdorfer Aladár VI. o. t. Emlékezés október 6-ára. Mondta Szalay Béla VIII. o. t. Emlékezés az aradi vértanukra. Felolvasta Debitzky Mihály VIII. o. t. Október 6-án. Váraditól. Szavalta Keresztes Mihály VII. o. t. Szózat. Énekelte az ifj. énekkar.

— **Az országos jegyzői egyesület emlékirata**. A magyarországi községi és körjegyzők országos központi egyesületének elnöksége már megküldötte a vidéki jegyzőegyesületeknek azt az emlékirat tervezetet, a mely az ezidei közgyülés tanácskozásának alapjául fog szolgálni. Az emlékirat sürgeti a községi közigazgatás reformját s egyuttal behatóan foglalkozik amaz irányelvekkel, a melyeknek érvényesitésével a községi törvény megalkotását óhajtanák. Az emlékirattervezet ezenkivül főfigyelmét a mostani jegyző-állások megmentésére és azok biztositására forditja.

— **Termény- és állatkiállitás városunkban.** A vármegyei Gazdasági Egyesület és a törvényhatósági lótenyészbizottmány dicséretes, hasznos és mindenesetre elismerést érdemlő munkát végezett akkor, midőn — kezdetnek — reményen felül sikerült termény- és állatkiállitást rendezett vármegyénk gazdáinak előnyére. A kiállitás tegnap reggel nyilt meg s délben kiállitási ebéd volt a Galter-féle kerthelyiségben, hol vármegyénk előkelőségei (köztük főispánunk is) vettek részt. A kiállitás nyertesei következők. Buzáért: Kovács Mihály (Karácsonfalva) I. dijat 5 frtot; Kemény Béla báró, Szőllősi Samu, Németh András (Petek), Darócz és Kányád községek, Pállfy Dénes (Tarcsafalva) diszoklevelet; rozsért: Sándor Gergely (Szombatfalva) I. dijat 5 frtot; Soó István és Jakab Gyula diszoklevelet; zabért: Kovács Mihály (Karácsonfalva) I. dijat 10 frtot és Kovács Domokos (Sz.-Udvarhely) diszoklevelet; törökbuzáért: Hrobony Adolf (Kobát-Demeterfalva) I. dijat 10 frtot és Nagy Ferencz (Székely-Keresztur) diszoklevelet; árpáért: Soó István I. dijat 5 frtot, Gyarmathy Dezső dr, Kovács Ferencz (Kadicsfalva) és Szőllősi Samu diszoklevelet; heremagért: Soó István I. dijat 10 frtot, Gyarmathy Dezső dr és Szőllősi Samu diszoklevelet nyertek. A gyümölcs kiállitáson: Nagy Domokos árvátfalvi tanitó I. dijat 10 frtot, Tamás Károly 5 frtot, Soó István 5 frtot, Patakfalvi Mózes (Sz.-Keresztur), Szakács Péter és Nagy Ferencz diszoklevelet nyertek. — Az állatkiállitáson lovakért: Simó János (Bogárfalva) 29 drb gyüjteményes kiállitásáért I. o. 1-ső dijat 75 frtot; Simó Lajos (Farkaslaka) 20 drbos kiállitásáért II. o. 1-ső dijat 60 frtot; Miklós Lajos (Kányád) 40 frtot; Nagy Ferencz (Sz.-Keresztur) 30 frtot; Ambrus József (Csehétfalva) 25 frtot; Gyarmati Lajos (Uj-Székely) 20 frtot és László Ferencz (Lengyelfalva) 15 frtot nyertek. Tehén-kiállitáson: Bokor Ferencz (Árvátfalva) I-ső dijat 40 koronát; Kovács Mihály, Dobay János (Szombatfalva) és Szakács Péter (Szent-Erzsébet) 10—10 koronát nyertek. Üszőkért: Bokor F., Kovács M., Sándor Gergely, Dobay J. és Szakács P. 10—10 koronát; nagyobb üszőkért: Ferencz János (Székely-Udvarhely) 20 koronát; Bokor Ferencz (Bethlenfalva), Bedő József (H.-Városfalva) és Márton András (Dálya) 10—10 koronát; Lengyelfalva község bikáért 20 koronát; Mircse Mihály (Alsó-Siménfalva) 30 koronát; Barabás Mihály (Alsó-Siménfalva) 20 koronát, Incze Gergely (Farczád) 15 koronát; 2 éven alóli bikáért Szentgyörgyi Lajos (Székely-Keresztur) 40 kor., Kovács János (Telekfalva) 25 kor.; 1 éven alóliért Patakfalvi Mózes (Sz.-Ker.) 30 kor., Tóásó Gergely (Bögöz) 20 kor., Bartha Mózes (H.-Szt.-Pál) 15 kor.; sertésért Péter Gergely tanitó (Felső-Boldogasszonyfalva) 10 kor., Orbán Mózes (Óczfalva) 10 kor.; juhokért Kerekes Ferencz (Felső-B.-falva) 10 korona dijat nyertek. A kiállitási dijakhoz a földmivelésügyi m. kir. miniszterium 300 frttal; a Gazdasági Egyesület 350 frttal járult hozzá igazán hálás elismerést érdemlő áldozatkészséggel. A termény- és gyümölcs-kiállitás ma (vasárnap) és holnap (hétfőn) még megtekinthető.

— **Október 6-ikát** a helybeli Dalegylet igen élvezetes müsorral tette feledhetlenné a nagy nap délutánján A derék dalosok összevágó, szabatos énekszámait, melyek közül a legsikerültebbet (a Kuruczdalokból előadottat) a feltünően kevés számban megjelent közönség lelkesen megtapsolt és ismételniök kellett — élénk tetszéssel fogadták. A legkiemelkedőbb pontot Gáspár István főgymn. tanár gyujtó hatásu alkalmi felolvasása képezte. Sikerült volt Fodor Boldizsár lelkes szavalata és Nagy Lajos dr ügyvédjelölt saját szerzeményü költeményének szerző által történt előadása is.

— **Emléket az agyagfalvi réten**. Az agyagfalvi réten felállitandó Székelyemlék javára ujabban adakoztak: nyug. adófelügyelő Szakács Károly és neje 2 frt, Török Ferencz 332. sz gyüjtőiven 4 frt, László István honvédszázados 255. sz. gyüjtőiven 5 frt 30 kr., az 1899. évben besorozott városi ifjak által október 2-án tartott ujonczbál tiszta jövedelméből, elnök Becsek Aladár által 15 frt 85 kr., Péter János 310. sz. gyüjtőiven 1 frt 45 kr., dr. Zakariás János 819. sz. gyüjtőiven 1 frt, özv. Fehérvári Lajosnétól 1 frt; összesen 30 frt 60 kr. Ezt hozzáadva a már begyült 887 frt 13 krhoz, az alap összege tesz 917 frt 73 krt. Fogadják a nemes szivü adakozók hazafias adományukért a végrehajtóbizottság hálás köszönetét. Sz.-Udvarhelyt, 1899. október hó 7-én. Sz. Ferenczi János, végrh. biz. pénztárnok.

Fizetés-javitás. Elvégre történik valami a köztisztviselőkért is. Mint Budapestről irják, a legutóbbi miniszter-tanácson ugyanis elhatározták, hogy minden miniszter tárczája keretén belül rendes évi pótlékkal megjavitja a tisztviselők fizetését, mig az általános fizetésrendezés elkövetkezik. A pótlékot azonban csak a három utolsó fizetési fokozatba: a IX., X., XI. fizetési osztályba sorozott tisztviselők kapják, de ezek közül is azok, a kik feleséges emberek. A pótlékot az 1900. évtől kezdve a következő arányban fogják kapni a tisztviselők: a IX. fizetési osztályba tartozók kapnak évi 160 frtot, a X. fiz. oszt. tartozók 140 frtot és a XI. fiz. oszt. tartozók 120 frt pótlékot.

— **Utasitás a mezei egereket kipusztitó fertőző anyag** (virus contagieux) **használatára,** A földmivelési m. kir. miniszterium felügyelete alatt álló védő oltóanyagokat termelő intézet („Institut Pasteur") igen czélszerü és feltétlenül ható egér- és patkánypusztitó szert termel s megkeresésre bárkinek küld. Az anyag ára üvegcsövenként 50 kr mezei egerek pusztitásához, 1 frt 50 kr s patkányok kiirtására. Hogy gazdaközönségünk könnyebben beszerezhesse ezen szereket, a vármegyei gazdasági egyesület elnökségének óhajtására, városunkban is keszletben tartja Solymossy János gyógyszertára.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

— **Felhivás olvasóinkhoz a Petőfi-ház létesitése érdekében.** A nemzeti kegyelet, mely Petőfi Sándor dicsteljes halála 50-ik évfordulóján az országos ünnepélyekbe oly fényesen nyilatkozott meg, most törekszik megmutatni mély és szilárd jellemét az által, hogy a legnagyobb magyar költőnk nevének, ereklyéinek, müvei dicsőségének, eszmei világgá terjesztésének, egy diszes csarnokot kiván emelni, diszéül a főváros és az egész országnak: a „Petőfi-Ház“-at. Tudvalevő már igen tisztelt olvasóink előtt is, hogy a kormányzat, ép ugy mint a főváros, egyenkint sietett magáévá tenni a „Petőfi Ház“ eszméjét, mert a nemzeti élet e kiváló zászlóvivői azonnal átlátták, hogy ennek megvalósitása nem puszta kegyeleti tény, hanem a mily fennkölt, szintoly gyakorlati becsü kulturpolitikai követelmény is, a nemzeti közmüvelődés erőteljes fejlesztésére. Pantheont emelni egy világhóditó magyar költői alak és irodalmi eszméi propagálására: ez a legyőzelmesebb hóditó politika, mely csakis elismerést és barátokat szerez nekünk az egész müvelt Nyugaton, de gáncsot vagy ellenségeskedést nem szülhet sehol. Ehhez a kultur politikához — a magyar kormány és Budapest székesfőváros után — hozzá csatlakozni a magyar nemzeti társadalomnak is elengedhetetlen erkölcsi kötelessége. Hisz Petőfi az ő fényes költői szellemének örökbecsü kincseivel a magyar nemzet összeségét ajándékozta meg, illő hogy e nemzeti közkincsek és az ő kegyeletes emlékezete, a magyar nemzet együttes áldozatkészségéből létesülő »Petőfi-Ház«-ban leljenek örök otthont! Egy magyar szivü bár még német ajku község hazafias vezér embere, a „Petőfi-Ház“ alapjához pénzadományával eként járul: „A Petőfi-Ház létesitésével a magyar nemzet önmagát becsüli meg!“ Bár jól tudjuk, mi, hogy a magyar társadalom hazafias áldozatkészsége sok oldalról van igénybe véve, de számithatunk ezuttal is tisztelt olvasóinknak nemes ügyek iránt mindig megnyilatkozó áldozatkészségére. Nem kivánjuk mi, hogy ki-ki erején felül áldozzon, de kérjük, hogy mindenki erejéhez mérten hozza meg ez alkalommal, ha mindjárt fillérekben is, igaz hazafiui áldozatát, hogy majd a „Petőfi-Ház“ alapkőletételénél elmondhassuk: „Épitette az egész magyar nemzet!“ Mai nappal tehát rendszeresen bevezetjük a gyüjtéseket a „Petőfi-Ház“ javára olykép, hogy a befolyt hazafias pénzadományokat lapunkban nyilvánosan és névreszólóan nyugtázzuk és azokat minden hó végével a kezeléssel végleg megbizott „Pesti hazai első takarékpénztár“-hoz szolgáltatjuk be. Ismételjük Jókai Mór és Bartók Lajosnak ez ügyben nem régen a magyar nemzethez intézett lelkes szózata e jellemző szavait: „Nem egy-egy nagy erszény ezrei, hanem ezrek fillérei segitsek felépiteni a „Petőfi-Házat!“

A közönség köréből.*

Vajjon mikor lesz az őrlető mezőgazdák érdekében a kismolnárok határt nem ismerő csalásaival és zsarolásaival szemben 10 sorban kifejezhető védő intézkedés téve? Talán a törvényhatósági közgyülésnek nincs olyan tagja, a ki e tárgyban javaslatot tenni képes legyen vagy merészeljen, vagy akarjon, talán 6—10 malmos ur minden erővel igyekeznék megakadályozni könnyen érthető önzetlen okból? Talán némely politikai vezér urak önmagukra nézve felette sérelmesnek tartanának egy alispáni, közigazgatási bizottsági vagy közgyülési oly szabályrendeletet, mely minden malmot sulymérleg állitására kötelezne, a vám mennyiségét megszabná, s ezt a legnagyobb nyilvánossággal közzé téve, a szolgabirákat szigoruan utasitaná a kiszabott büntetések akalmazására, s az elrontott gabonáért kártérités fizettetésére. A sok ünnepség és már a csömörlésig ment szónoklat nem védi meg a nép kenyerét a rablóktól. A ki 30 év multán is azt hiszi, hogy csupa dühös óráczciókból fizetni és jóllakni lehet, azt ki kell seperni megyéből és országból, az ne vegye a szájára a nyomorult népnek a nevét! . . . Vajjon mikor lesz! Ugy látszik, hogy az idei termés még bővebb lesz a molnároknak, mert minden vékáért 2—3-szoros árt kapnak. Pakolhatsz oh nép kivándorlá ra, mert itt — ugy látszik — nem oltalmaznak meg, még a molnár rablóktól is. Köszönd meg az eddigi óráczciókat és többet ne instálj azokból!

Figyelő.

* Az e rovatban megjelent közleményekért semmi felelősséget nem vállal a szerk.

HIVATALOS RÉSZ.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 18196 - 899. alisp. Székely-Udvarhely város polgármesterének és valamenyi község elöljáróságának. Közhirrététel végett értesitem, hogy a Firtos-Váralya község szarvasmarha állományában járványosan uralgott ragagadós száj- és körömfájás; Erked község bival állományában uralgott bivalvész; Etéd és Erked közs. sertés áll. u. sertésorbáncz; Kis-Küküllővármegyében Szénaverés közs. sert. á. u. sertésvész megszünvén, a vonatkozó zárlatok feloldattak. Székely-Udvarhelyt, 1899. szeptember hó 29-én. Alispán nyugdijba: Lázár, főjegyző.

Hirdetések.

1899. El. 48.
1.

Árlejtési hirdetmény.

A székelykereszturi kir. járásbiróság helyiségeinek 1900-ik évi január 1-től deczember hó 31-ig vagyis egy évre leendő fütésére 63.5 köbméter, a székelykereszturi kir. járásbiróság fogház-helyiségeinek fütésére, ugyanazon időre 37.7 köbméter jó minőségü első osztályu teljesen kiszáradt hasábos bükk, vagy gyertyánfa szállitásának biztositása czéljából **1899 október hó 30-án délelőtt 9 órakor** a kir. járásbiróság hivatalos helyiségében árlejtés fog tartatni.

Vállalkozni kivánók ezen árlejtésre azon értesitéssel hivatnak meg, hogy 50 kros bélyeggel ellátott, bepecsételt irásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, melyek azonban az árlejtés napjáig alólirott kir. járásbiróság vezetője kezéhez benyujtandók lesznek.

Az árlejtési feltételek a kir. járásbiróság vezetőjénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

A kir. járásbiróság vezetője,
Székely-Keresztnron, 1899. szeptember 28-án.

Apáthy Gyula,
kir. jbiró.

Iskolai hegedük

3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 és 10 forintért teljesen felszerelve kaphatók, valamint az összes iskolai és zenekari hangszerek, ugyszintén harmoniumok és zongorák a legjutányosabb árakon megrendelhetők a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatalában Betegh Pál könyv-, papir-, iró- és rajzszer kereskedése) Székely-Udvarhelyt.

Egy belső telek

négy szobából álló emeleti lakrészszel, az alsó részben két konyhának berendezett szobával és két száraz pinczével s több a lakáshoz szükséges mellék épületekkel, kitünö ivóvizü kuttal Szombatfalva városrészben a felső uj-utczában — eladó. A feltetelek Barabás Péter tulajdonosnál ugyanott megtudhatók.

A helyi és vidéki

épitkező közönséget

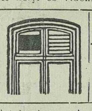

ez uton van szerencsém értesiteni, hogy mindenféle üvegezéseket a legjutányosabb árak mellett elvállalok.

A munkálatoknak ***pontos*** és ***gyors*** kiviteléről kezességet vállalok, valamint arról is kezeskedem, hogy a legközönségesebb üvegtábláim is csehországi sima, fehér üvegek, tehát a legkényesebb igényeknek is megfelelek.

A nagyérdemü közönség szives megrendelését kérve, vagyok teljes tisztelettel

Szentpétery Gergely,
Székely-Udvarhelyt.

Üzlethelyiségem Szombatfalvi-utczában, a vasut mellett.

BOR

tiszta természetes erdélyi és magyarországi termés, melyek vétel előtt hivatalosan vegyelemezve vannak, csakis

FERNENGEL GYULA jóhirü pinczéjében

Székely-Udvarhelyt (Kossuth-utcza)

kapható a következő előnyös árakban:

Literenként 32 krtól 1 frt 40 krig.
Tiz literen felül 28 krtól 1 forint 20 krig
Nagyban adó nélkül 56 literen felül hektoliterenként 24 frttól 46 frtig.

Részletes árjegyzék és minta ingyen és bérmentve.

Papp és Tamás

férfi-szabók

Székely-Udvarhelyt.

Van szerencsénk tisztelettel értesiteni a n. é. közönséget, hogy eddig is igyekezve m. t. megrendelőinket jó és csinos ruhával kiszolgálni, most a **budapesti első nyilvános szabászati szakiskolában a legujabb és legdivatosabb szabást sikeresen tanulmányozva,** azon kellemes helyzetbe vagyunk, hogy bármilyen ruhadarabot a legizlésesebb kivitelben pontosan és gyorsan elkészithetünk.

A n. é. közönség pártfogásába ajánlva magunkat, vagyunk

kész szolgálattal:
Papp és Tamás,
2—3 férfi-szabók.

Richter-féle Horgony-Pain-Expeller

Liniment. Capsici comp.

Ezen hirneves háziszer ellentállt az idő megpróbálásának, mert már több mint 30 év óta megbizható, **fájdalomcsillapitó bedörzsölésként alkalmaztatik köszvénynél, csúznál, tagszaggatásnál** és **meghüléseknél** és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltetik. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem **igazi népszerü háziszer,** melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. üvegenkénti árban majdnem minden gyógyszertárban készletben van; **főraktár: Török József** gyógyszerésznél **Budapesten.** Bevásárlás alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebbértékü utánzat van forgalomban. **Ki nem akar megkárosodni,** az minden egyes üveget **„Horgony“** védjegy és Richter czégjegyzés nélkül mint **nem valódit** utasitsa vissza.

RICHTER F. AD. és társa, cs. és kir. udvari szállitók, RUDOLSTADT.

kapható Székely-Udvarhelyt Nagysolymosi Koncz Ármin gyógytárában.

Csak fiatal embereket

érdekel tudni, hogy a

Párisi Dr. Boiton-féle

Injectio Oriental

már néhány nap alatt elmulasztja még a legrégibb és legelhanyagoltabb kifolyást is. Feleslegesek tehát Santalt vagy Copaivát használni, mely csak a gyomrot rontja, de a bajt nem gyógyitja.

Kapható egyedül

Zoltán Béla

gyógyszertárában

Budapest, V., Nagykorona-utcza 23.

Ára üvegenként 1 frt. 1.20 kr. előleges beküldésével franco.

Raktár Székely-Udvarhelyt:

Solymosy János gyógytárában.

Nyomatott a kiadótulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székely-Udvarhelyt 1899.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.